

अंगणवाड्यांमध्ये बालकांची उंची
मोजण्यासाठी उंचीच्या पटूया भित्तिवर
आखणेबाबत व ३ वर्षाखालील बालकांचे
दंडधेर घेण्याबाबत.

परिपत्रक

राजमाता जिजाऊ माता-बाल आरोग्य व पोषण मिशन

महिला व बाल विकास विभाग

मंत्रालय, मुंबई.

संदर्भ क्र. जा.क्र.राजिमी-२०१६/४४ दि.०७.०४.२०१६

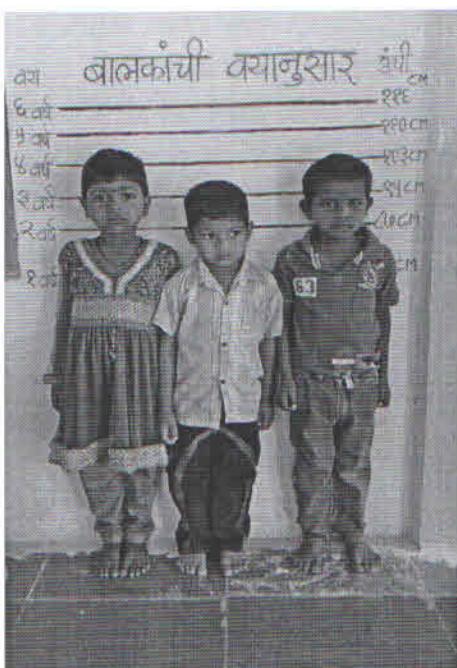
दिनांक : ५ मे, २०१६

पाच वर्षाखालील बालकांची उंची, डोक्याचा घेर आणि वजन हे वेगाने वाढत असते. या काळात बालकाचे पोषण चांगले असणे गरजेचे असते.

चौरस व योग्य प्रमाणात आहार मिळाल्यास बालकाची शारिरीक व बौद्धिक विकास या कालावधी झापाटयाने होत असल्याने सर्व पालकांना तसेच एवाविसयो मध्ये कार्यरत अंगणवाडी सेविका व पर्यवेक्षिका यांना वजन, उंची आणि डोक्याच्या वाढीचा वेग माहित असणे अत्यंत गरजेचे आहे. या कालावधीत झालेली वाढ आणि विकास संपुर्ण आयुष्यावर प्रभावी परिणामकारक ठरत असतो. यालाच शास्त्रीय भाषेत first growth spurt असे म्हणतात.

टाटा ट्रस्ट, राजमाता जिजाऊ मिशन आणि महिला व बाल विकास विभाग यांच्या संयुक्त सहकार्याने पोषण चळवळ-२०१६ या उपक्रमास महाराष्ट्रात सुरुवात करण्यात आलेली आहेत. पोषण चळवळीमध्ये सर्व पालकांना पोषणाबाबत योग्य माहिती सहज व सोप्या भाषेत उपलब्ध व्हावी हा या चळवळीचा उद्देश आहे. HUNGAMA (Hunger and Malnutrition या अहवालात Nutrition literacy भारतात अत्यंत कमी असल्याचे नमुद केले आहे. पोषणाबाबतचे मुलभूत ज्ञान जनसामान्याना व बालकांच्या पालकांना सहज व सोप्या भाषेत व्हावे यासाठी खालील काही उपक्रम एकाच वेळ महाराष्ट्रातील सर्व अंगणवाड्यांमध्ये घेण्यात यावे.

उपक्रम (१) अंगणवाडीच्या दर्शनी भित्तिवर उंचीच्या Lines आखणे- दि.७ जून, २०१६

सरासरी अपेक्षित उंची

वय (वर्ष)	उंची (सें.मी.)
१	७५
२	८७
३	९५
४	१०३
५	११०
६	११६

सदर उंची ही "वयानुसार सरासरी अपेक्षित उंची"
(median height) अशी आहे.

वर दिलेल्या चित्रानुसार व तक्यात दर्शविल्या प्रमाणे दि.७ जून, २०१६ या एकाच दिवशी महाराष्ट्रातील सर्व अंगणवाड्यांच्या दर्शनी भिंतीवर "वयानुसार उंचीच्या" रेषा आखाव्यात व त्या त्या वयोगटातील बालकांना त्या भिंती वरील रेषांसमोर उभे करून पालकांचे बालकांच्या उंची बाबत माहिती द्यावी, खुंटीत वाढीचा आहाराशी संबंध सांगावा, stunting चे दुष्परिणाम सांगावे व योग्य आहाराबाबत समुपदेशन करावे.

उपक्रम (२) तीन वर्षाखालील बालकांचा दंडघेर मोजणे. - उपक्रम दि.१५ जून, २०१६

आपल्या बालकाचा दंडघेर मोजून पाहा

दंडघेर (सें.मि.)	स्थिती	रंग
१२.५ पेक्षा जास्त	सर्वसाधारण	हिरवा काळजीचे कारण नाही
११.५ ते १२.५	मध्यम कुपोषित	पिवळा विचार करा
११.५ पेक्षा कमी	तीव्र कुपोषित	लाल डॉ. चा सल्ला घ्या

अंगणवाडी केंद्रात उपलब्ध असलेल्या दंडघेर पट्टीच्या आधारे अंगणवाडी केंद्र क्षेत्रातील तीन वर्षाखालील सर्व बालकांचा त्यांच्या पालकांसमोर दंडघेर मोजावा. हिरव्या रंगात दंडघेर असलेल्या पालकांचे कौतुक करावे. पिवळ्या रंगात दंडघेर असलेल्या बालकांच्या पालकांना बालकांच्या पोषस्थीतीची जाणीव करून द्यावी. तसेच आहार, स्वच्छता व आरोग्य विषयक समुपदेशन करावे. ज्या बालकांचा दंडघेर लाल रंगात असेल त्या बालकांची वैद्यकीय क्षेत्रातील तज्जांमार्फत पुढील आरोग्य विषयक तपासणी करून घ्यावी. बालकांच्या पालकांना बालकाच्या पोषण स्थितीच्या गांभीर्याबाबत समजावून सांगावे व आवश्यकतेनुसार ग्राम बाल विकास केंद्र (VCDC), बाल उपचार केंद्र (CTC), पोषण पुर्नवसन केंद्र (NRC) मध्ये बालक दाखल करावे, व या बालकांना योग्य उपचार मिळवून घ्यावेत. VCDC साठी DPC/ जिल्हा परिषद इ. स्थानिक निधीचा वापर करवा.

उपक्रम (३) पाच वर्षाखालील बालकांचे वयानुसार सामान्य उंची, वजन आणि डोक्याचा घेर किती असावा, हे दर्शविणारा तक्ता अंगणवाडी केंद्रातील दर्शनी भिंतीवर आखणे. दि.७ जून ते १५ जून, २०१६ (पोषण चळवळ प्रसिद्धी आठवडा) -

साधारण (Median) अपेक्षित वजन, उंची व डोक्याचा घेर किती असावा याचा तक्ता

शिर्षक -

आपणास माहित आहे का ?

वय (वर्ष)	वजन (कि.ग्रा.)	उंची (सें.मि.)	डोक्याचा घेर (सें.मि)
जन्मतः	३.२	५०	३४.०
१	९.६००	७५	४६.०
२	१२.०००	८७	४८.०
३	१४.०००	९५	४९.०
४	१६.०००	१०३	५०.०
५	१८.०००	११०	५०.५

बालकांच्या शारिरीक वाढ आणि विकास यामध्ये बालकाचे वजन, उंची आणि डोक्याचा घेर योग्य प्रमाणात वाढणे हे अत्यंत आवश्यक आहे. याची जाणिव योग्य पद्धतीने पालकांना झाल्यास बालकांचे घरी सुध्दा संगोपन योग्य पद्धतीने होईल व बालकांची पोषण स्थिती सुटूढ रहाण्यास मदत होईल.

सबब, वर दिलेला तक्ता दि. ७ ते १५ जून २०१६ या कालावधीत राज्यातील सर्व अंगणवाडयातील दर्शनी भिंतीवर आखून घ्यावा, व या आठवड्यात बालकांच्या पालकांना समुपदेशन करावे.

उपरोक्त तीनही उपक्रम प्रत्यक्ष ताराखांना राबविण्यापूर्वी त्यास जिल्हास्तरावरुन जिल्हा माहिती अधिकारी, आरोग्य विभागातील जिल्हा विस्तार व माध्यम अधिकारी यांच्या मार्फत व्यापक प्रसिद्धी विविध माध्यमांच्या (उदा.ग्राम सभा, भित्तीपत्रके, बॅनर, T.V., रेडिओ, जाहिराती इ.) द्वारे देण्यात यावी.

(वन्दना कृष्ण)
महासंचालक, मिशन

प्रतिलिपी :

मा.मंत्री, महिला व बाल विकास, महाराष्ट्र राज्य यांचे स्विय सहाय्यक यांना माहितीस्तव.
मा.राज्यमंत्री, महिला व बाल विकास, महाराष्ट्र राज्य यांचे स्विय सहाय्यक यांना माहितीस्तव.

प्रतिलिपी :

१. मा.प्रधान सचिव, महिला व बाल विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई
२. मा.प्रधान सचिव, सार्वजनिक आरोग्य विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
३. मा.प्रधान सचिव, ग्राम विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
४. मा.महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क महासंचालनालय, मंत्रालय, मुंबई.
५. मा.सचिव, आदिवासी विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
६. आयुक्त, एकात्मिक बाल विकास सेवा योजना, रायगड भवन, सीबीडी बेलापूर, नवी मुंबई.
७. जिल्हाधिकारी, जिल्हाधिकारी कार्यालय, सर्व.
८. मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद सर्व.
९. विभागीय संचालक (माहिती), सर्व. यांना योग्य त्या कार्यवाहीसाठी.
१०. उप मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद सर्व. यांना योग्य त्या कार्यवाहीसाठी.
११. जिल्हा आरोग्य अधिकारी, जिल्हा परिषद सर्व.
१२. जिल्हा माहिती अधिकारी सर्व. यांना योग्य त्या कार्यवाहीसाठी.